

## R?gas apb?ves aizsardz?bas zonas „Maskavas priekšpils?ta” revitaliz?cija: Kult?ras mantojums k? resurss

### Description

R?gas pils?tas apb?ves aizsardz?bas zona „Maskavas priekšpils?ta” ir rakstur?gs piem?rs kult?rv?sturiski v?rt?gai, bet fiziski un soci?li degrad?tai pils?tas apkaimei, kur? kult?ras mantojums var kalpot par stimulu vietas revitaliz?cij?.

Biež?k p?rpl?nojot pils?tu da?as, kvart?lus, v?sturiskas teritorijas tiek lietots termins re?ener?cija (to lieto, piem?ram, Edgars Pu?i?š, R?gas galvenais arhitekts (1960-1970) un Vecr?gas re?ener?cijas projekta l?dzautors). Re?ener?t liek dom?t t?d? izpratn? k? rad?t no jauna, ta?u Eiropas Padomes konvencij?s<sup>[1]</sup> paust? kult?ras mantojuma filozofija izce? ori?in?lo un prasa izmantot veco un v?rt?go k? resursu. V?sturiskas pils?tvides saglab?šanai un jaunu t?s dz?v?guma avotu atrašanai daudz piem?rot?ks ir termins – revitaliz?cija, taj? izpratn? k? atgriešana pie dz?v?bas, dz?v?guma (otrreiz?jas dz?ves pieš?iršana).



V?sturisku kvart?lu revitaliz?cij? v?sturisk?s apb?ves atjaunošanu argument? ar kult?ras vai simbolisku noz?mi. Tom?r arvien biež?k teor?ti?i mekl? ar? ekonomisku un soci?lu pamatojumu. Kult?ras mantojumu var uzskat?t par neatjaunojamu resursu, ko zaud?jot neatbilstošu p?rmai?u rezult?t?, atg?t vairs nav iesp?jams. Lielbrit?nijas ekonomikas procesu p?tnieki (National Economic Research Associates) sav? zi?ojum? par arhitekt?ras mantojuma v?rt?bu<sup>[2]</sup> ir defin?juši veidus k? v?sturiska vide pieš?ir valsts ekonomikai „pievienoto v?rt?bu”.

### R?gas pils?tas v?sturisk? priekšpils?ta – Maskavas forštate

R?gas pašvald?ba Maskavas priekšpils?tu raksturo k? „daudznacion?lu, bag?tu ar kult?rv?sturiskiem pieminek?iem un vienlaikus paz?stamu gan ar teicami sakoptas, gan ar? piln?gi nesak?rtotas vides piem?riem, t.sk. ar narkom?nu un bezpajumnieku rajona reput?ciju”<sup>[3]</sup>. Pils?tas pl?not?ji to uzskata par vienu no « slimaj?m » R?gas viet?m – problem?tisku teritoriju, kur v?rt?g?, bet nolietot? apb?ve mijas ar soci?li degrad?tu vidi. 2.Pasaules kara laik?, 1941. gada ruden? Maskavas priekšpils?t? izveidoja ebreju geto. Laika gait? k?uvusi par sava veida „salu”, kas v?ji integr?ta pils?tas vid?, neskatoties uz t?s tuvumu pils?tas v?sturiskajam centram un it k? labi veidot?m, bet bieži funkcion?li amorf?m saikn?m. Ta?u 150 ha liel?s apb?ves aizsardz?bas zonas da?u aiz?em za??s strukt?ras (parki, kapu teritorija) – 27.6 ha.

Šobr?d apb?ves aizsardz?bas zon? „Maskavas priekšpils?ta” dz?vo 12.134 iedz?vot?ju<sup>[4]</sup>, un ir v?rojama izteikta etnisk? daudzveid?ba. Tom?r, sal?dzinot ar pils?tas centru un kaimi?u apkaim?m, Maskavas priekšpils?t? ir zems iedz?vot?ju bl?vums, kur, protams, sava noz?me ir ar? plašaj?m parku un kapu teritorij?m.

## Apb?ves aizsardz?bas zonas vieta pils?tas pl?nos

Maskavas priekšpils?ta k? pils?tb?vniecisks veidojums nav iek?auta valsts aizsarg?jamo kult?ras pieminek?u sarakst?. Izp?tes teritorija neatrodas ar? UNESCO Pasaules mantojuma vietas – R?gas v?sturisk? centra – aizsardz?bas zon?, t?d?j?di t? nevar pretend?t uz nacion?las noz?m?s finans?jumu.

Maskavas priekšpils?ta k? pils?tb?vniecisks kopums tiek aizsarg?ta lok?li, t.i., ar R?gas domes saistošajiem noteikumiem, nosakot to k? apb?ves aizsardz?bas teritoriju<sup>[5]</sup>. (R?g? ir piecpadsmit apb?ves aizsardz?bas zonas.) Noteikumos tiek defin?tas galven?s kult?rv?sturisk?s v?rt?bas, ko teritorij? b?tu j?saglab?, bet p?r?k visp?r?gi nor?d?ts virziens, kur? teritorijai b?tu iesp?ja att?st?ties. Turkl?t š?ds pašvald?bas aizsardz?bas statuss var viegli main?ties l?dz ar jaunu politisko varu pils?tas priekšgal?.

Maskavas priekšpils?tai pils?tas pl?nošanas dokumentos tr?kst integr?tas v?zijas, kas noteiktu virzienu att?st?bai gan soci?li, gan telpiski. Teritorijas revitaliz?cij? publisk? – priv?t? partner?ba var?tu kalpot k? izm??in?jums, jo Latvij? š?das partner?bas v?l ir neatt?st?tas, bet, ?emot v?r? ?paši sadrumstaloto ?pašumties?bu raksturu Maskavas priekšpils?t?, n?kotn? b?s neaizst?jamas rezultat?vai r?c?bai.

Mekl?jot idejas Maskavas priekšpils?tas revitaliz?cijai, protams, piem?ri citur dod vielu p?rdom?m un radošus impulsus. Ar izpratni par apb?ves aizsardz?bas zonas b?t?bu R?g? paral?les var vilkt ar Arhitekt?ras, pils?tb?vniecisk? un ainavisk? mantojuma aizsardz?bas zon?m (ZPPAUP) Francijas pils?t?s.. ZPPAUP tika izveidota, lai rad?tu att?st?bai elast?g?ku aizsardz?bas meh?nismu nek? apb?ves aizsardz?bas teritorijas vai kult?ras pieminek?u aizsardz?bas zonas<sup>[6]</sup>. Atš?ir?b? no R?gas situ?cijas, š?s zonas tiek akcept?tas ar? valsts l?men?, kas dod iesp?ju pretend?t ar? uz atseviš??m valsts atbalsta programm?m.

Maskavas priekšpils?tai p?c b?t?bas tuvs ir 1997.gad? Tur?n?, It?lij? realiz?tais multietniska v?sturiska pils?tas kvart?la Porta Palazzo revitaliz?cijas projekts URBAN programmas ietvaros<sup>[7]</sup>. Pils?tas v?sturiskajam centram, uzskat?ja par nedrošu un degrad?tu. Šo faktoru pastiprin?ja ar? kvart?la centr?lais elements – Eirop? liel?kais atkl?tais tirgus La Piazza della Repubblica laukum?. T?pat k? R?g? arhitekt?ras mantojums šeit bija piedz?vojis ilgu degrad?cijas procesu, jo priv?t?pašnieku r?c?b? nav bijuši l?dzek?i vai v?lme to kopt. Tom?r kvart?lam piem?t sp?c?ga, v?stur? sak?ojusies teritori?l? identit?te un kolekt?v? atmi?a, kas rad?ja saspringumu jauno un veco iedz?vot?ju attiec?b?s. Porta Palazzo strat??ija paredz?ja mobiliz?t viet?jo kopienu ar t?s pašas resursiem. Projekta ideja balst?j?s tr?s galvenajos principos: p?rvalde, l?dzdal?ba, ilgsp?j?ga teritori?l? att?st?ba. Veiksm?gas p?rvaldes galvenais kodols bija pašvald?bas izveidot? Pils?tvides re?ener?cijas a?ent?ra The Gate, kas deva iesp?ju realiz?t publisk?s/ priv?t?s partner?bas modeli (kas It?lij? 1990-tajos gados v?l bija jaunums).. L?dz 2007.gadam kvart?l? tika realiz?tas ekonomikas aktiviz?šana, soci?l? t?kla atvese?ošana un dz?ves vides uzlabošana.

Lielie draudi neatbilstošu attīstības pamēnu lietošanu kultūrvēsturiskā apkaimē ir to iedzīvotāju zaudšana, tādēļ uzmanība jāpaši tiek pievērsta sociāli atbildīgiem risinājumiem un līdzdalībai. Projektu veiksmi nosaka arī tas, cik spēcīga ir vietējā kopiena un iedzīvotāju pārstāvniecība. Vietas tīla veidošana ir svarīgs vietās mārketings, kurā lielu lomu spēlē kultūrvēsturiskais mantojums. Ekonomikas stimulēšanai svarīga ir balstīšanās vietējos vārtības un mazajās uzņēmējdarbības. Savukārt, publiskās investīcijas ir stimulē daudz lielākam privāto investīciju.

### „Maskavas priekšpilsēta” revitalizācijas iespējas

2011.gadā Latvijas Universitātes Telpisko plānotāju maģistratūras programmā es izstrādāju diplomdarbu (vadītājs Dr.arch. Jānis Lejnīeks), kas ietvēra Maskavas priekšpilsētas revitalizācijas koncepciju. Tā ir abstrakta, taču balstās uz apkaimes potenciālu, kas konstatēts vietās daudzpusīgā analīzē.

Revitalizācijas koncepcijas ieviešanas mērķis būtu konceptuāli priekšpilsētas kvartāli, kurā katram ir savas vārtības, sava „saslimšana” un „zīles”. Aktivitātes veicinātu vietējos kopienas pārstāvniecības veidošanos, veidotu iedzīvotāju identitāti, palīdzētu identificēt partnerus revitalizācijai un apzinātu konkrētas sociāli sensiblu grupu vajadzības, kā arī komunicētu kultūrvēsturiskās vārtības.

Piemēram, viena no aktivitātem būtu bijušo 1888.gadā būvto tirgus noliktavu pārveve par Maskavas priekšpilsētas mediatēku jeb iedzīvotāju izglātošanas centru. Tas kalpotu par mediatoru iedzīvotāju un institūciju dialogā, pildītu apkaimes centrālās tikšanās vietas funkcijas, tā aktivizējot iedzīvotājus un sniedzot sociālu atbalstu, izveidojot darba meklēšanas un citas sociālo palīdzības informācijas centru.

Vēsturiski vārtīgās apbūves atjaunošanas un veselīgas dzīves vides radīšanas aktivitātes būtu vārstas uz partnerības meklējumiem, lai glābtu kultūrvēsturiski vārtīgo koka apbūvi, kas ir apkaimi raksturojošā seja. Tās mērķis būtu radīt pievilcīgu dzīves telpu, sakopjot vēsturiskās ēkas, paaugstinot vides drošību, radot pievilcīgu ērtelpu, popularizējot ilgtspējīgus un videi draudzīgus risinājumus un pievēršoties arī amatnieku izglātošanai. Pašvaldība izstrādātu atbalsta programmu, kuras ietvaros būtu paredzētas subsīdijas vēsturiski vārtīgu koka ēku atjaunošanai, lai veicinātu pašnieku iesaistīšanos un vēlmi ieguldīt pašuma sakopšanā. Publiskais finansējums varētu tikt piešķirts ēku prioritāriem glābšanas darbiem, ielas fasāžu atjaunošanai, mājokļu pievienošanai pilsētas komunikācijām u.c. Lai programmu aizsāktu, kā arī lai veiktu iedzīvotāju izglātošanu, pašvaldība organizētu paraugrestaurāciju tās pašumā esošajai ēkai, iesaistot, piemēram, jaunos amatniekus.

Apkaimes ekonomiskai aktivizāšanai palīdzētu, piemēram, aktivitāte, kuras ietvaros tikt veidota pašvaldības programma ar veicinošiem pasākumiem ēku tukšo pirmo stāvu pielāgošanai komercijai un cita veida mazās uzņēmējdarbības izvietojšanai apkaimes galvenajā ielā. Potenciālo uzņēmēju interesi varētu radīt apmācības iespējām uzņēmējdarbībā, ko nodrošinātu pašvaldība ar Nodarbinātības valsts aģentūras un augstskolu palīdzību.

Uzdevums „Sociālo daudzveidības veidošana” veicinātu veselīgu sociālo daudzveidību, galvenokārt noturot esošos iedzīvotājus, bet arī piesaistot jaunās ģimenes. Tas nekotnēdot zināmu garantu apkaimes drošības līmeņa paaugstināšanai, kā arī palielinātu aktīvu iesaistīšanos apkaimes attīstībā. Piemēram, viena no aktivitātem Perpetum mobile – studentu kvartāls varētu atrast jaunu funkciju bijušajai liēru rēpnīcai, kas ilgstoši ir pamesta, bet kuru var uzskatīt par vēsturiski un

arhitektoniski v?rt?gu. Bijus? r?pn?cas teritorija atrodas priv?t?pašum?, un tai nav atrasta jauna funkcija: biroju ?ku tirg? R?g? ir p?rs?tin?t?ba, savuk?rt dz?vojamai funkcijai t?s ir nepievilc?gas savas atrašan?s vietas (tilta ma?istr?les mal?) d???. ?emot v?r?, ka apkaim? atrodas šobr?d vair?kas augstskolas – Latvijas Kult?ras akad?mija, Latvijas Universit?tes Soci?lo zin?t?u fakult?te u.c. – noz?m?ga loma b?tu studentu vides veidošanai. ?kas var?tu piel?got studentu kopm?t?u vajadz?b?m. Kopm?t?u iem?tniekiem, kas ir mobili un nemit?gi main?s, past?v?gi atjauninot apkaimes iedz?vot?ju vid?jo vecumu, netrauc?tu tilta tuvums, apmierin?tu lab? sasniedzam?ba no pils?tas centra, k? ar? savu m?c?bu iest?žu tuvums.

?emot v?r?, ka ?pašas a?ent?ras izveidošana revitaliz?cijas procesa koordin?šanai ir bijis viens no veism?gas projekta realiz?cijas priekšnoteikumiem citur pasaul?, ar? Maskavas priekšpils?tas revitaliz?cijas gad?jum? pašvald?bai b?tu ieteicams veidot ?pašu a?ent?ru, kur? b?tu p?rst?v?tas k? valsts, t? pašvald?bas instit?cijas, k? ar? iedz?vot?ju un viet?jo uz??m?ju p?rst?vniec?bas. Finansi?lo strukt?ru var?tu veidotu a?ent?ras p?rvald?ts fonds, ko veido pašvald?bas finans?jums, piesaist?t?s priv?t?s un ES fondu un citu finanšu instrumentu invest?cijas.

### Piezīmes :

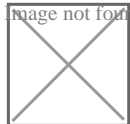
- [1] Convention pour la sauvegarde du patrimoine architectural de l'Europe, Convention-cadre du Conseil de l'Europe sur la valeur du patrimoine culturel pour la société.
- [2] Kopsavilkums public?ts English Heritage, «The economic value of the historic environment», 2003.
- [3] R?gas Austrumu izpilddirekcija [Bez dat.]. Sk. 15.12.2010.  
Pieejams <http://www.rigasaustrumi.lv>
- [4] Pilson?bas un migr?cijas lietu p?rvaldes dati, 2010.
- [5] R?gas domes 20.12.2005. saistošie noteikumi Nr.34 "R?gas teritorijas izmantošanas un apb?ves noteikumi", 4.3.punkts 405.apakšpunkts.
- [6] Sebastian Loew, *Modern architecture in Historic Cities. Policy planning and building in contemporary France*, London, New York: Routledge, 1998, pp.69-73.
- [7] Ilda Curt & Christiane Spill. «La centralité dans un quartier multiethnique du centre historique de Turin», *Rives méditerranéennes*, 26/2007, pp. 53-69.

\* Mg. Geogr., str?d? Valsts kult?ras pieminek?u aizsardz?bas inspekcij?, Kult?ras mantojuma politikas da???. ICOMOS Latvija biedre.

[Tulkojums fran?u valod?.](#)

**Bilde:** „Maskavas iela“, Ivars Kukainis 2012.

Image not found or type unknown



[Retour en haut de page](#)

### date créée

01/07/2012

### Champs de Méta

**Auteur-article :** Katr?na KUKAINE\*